

LESNÍ ŠKOLA PROTOS

Rozvoj přátelství a tolerance jako nástroj prevence šikany ve skautském oddíle

Didaktická část OČK Myšlenkové základy skautingu a historie.

*Autor: P. František Ponížil – Křikloun
Konzultant: Jiří Zajíc – Edy
Listopad 2021*

Obsah

PŘEDMLUVA	3
ÚVOD	4
1. ODBORNÁ ČÁST	5
1.1. DEFINICE.....	5
1.2. FORMY A STADIA ŠIKANY.....	5
1.3. TYPOLOGIE AGRESORŮ	6
1.3.1. 1. typ – jednoduchý násilník	6
1.3.2. 2. typ – inteligentní narcis.....	6
1.3.3. 3. typ – třídní bavič (hvězda kolektivu)	7
1.3.4. Shrnutí	8
1.4. ŘEŠENÍ ŠIKANY	9
1.5. TRESTNĚ-PRÁVNÍ ROVINA ŠIKANY.....	10
2. DIDAKTICKÁ ČÁST	11
2.1. DOPOLEDNÍ PROGRAM – LOV MAMUTA	12
2.1.1. Dílčí hodnocení dopoledního programu	12
2.2. PRVNÍ ODPOLEDNÍ PROGRAM – PUTOVÁNÍ DRUŽIN	12
2.2.1. Úvodní legenda	13
2.2.2. Vyhlídková věž	13
2.2.3. Uzlování.....	14
2.2.4. Ledová kra.....	14
2.2.5. Zvědavé včelce	14
2.2.6. V týlu nepřítele	15
2.2.7. Skaut je nepromokavý	15
2.2.8. Neopatrný rádce družiny	15
2.2.1. Dílčí hodnocení prvního odpoledního programu	16
2.3. DRUHÝ ODPOLEDNÍ PROGRAM – BESEDA	16
2.3.1. Dílčí hodnocení druhého odpoledního programu.....	16
2.4. VEČERNÍ PROGRAM V TEE-PEE.....	16
2.4.1. Dílčí hodnocení večerního programu.....	17
2.5. VEČERNÍ PUTOVÁNÍ S OBNOVOU SKAUTSKÉHO SLIBU	17
2.5.1. Stoupání na horu.....	18
2.5.2. Mnoho per.....	19
2.5.3. Skautský slib.....	20
2.5.1. Dílčí hodnocení večerního programu.....	22
2.6. DOPROVODNÉ AKTIVITY	23
2.6.1. Budíček & rozcvička	23
2.6.2. Motto.....	23
2.6.3. Jídelníček	23
2.6.4. Workshopy.....	24
2.6.5. Hodnocení doprovodných aktivit.....	24
2.7. CELKOVÉ HODNOCENÍ PROGRAMU	24
2.7.1. Reflexe organizátorů.....	24
2.7.2. Reflexe účastníků.....	25
ZÁVĚR	26
POUŽITÉ ZDROJE	27
PRAMENY.....	27
LITERATURA	27

Předmluva

Jednou v létě jsem byl v Itálii deset dní na skautském táboře s koedukovaným oddílem. Mým úkolem bylo každodenní sloužení mše svaté a pomoc při katechezích. Účast na mši svaté nebyla povinná pro všechny. Ze šesti družin šly vždy dvě, kdo chtěl jít dobrovolně z jiné družiny, mohl. Moje kázání byla kvůli jazykové výbavě velmi jednoduchá, což bylo hodnoceno pozitivně. Vyvodil jsem si z toho závěr, že je důležité připomínat základní věci srozumitelnou formou přiměřeně věku. Katecheze byly vždy na určené téma, které jsem dostal dopředu, a připravil si buď krátké slovo nebo scénku. Během desetidenního tábora jich bylo šest nebo sedm.

Součástí programu byla expedice nejstarších skautů a skautek (cca od 14 let), kdy vyrazili jeden den odpoledne a vrátili se následující den ráno. Velmi silným momentem po návratu bylo, když jim vedoucí umývali nohy. Skautkám umývaly nohy skautky a skautům skauti. Vůdce oddílu za přítomnosti všech vedoucích četl perikopu z třinácté kapitoly Janova evangelia, kde Ježíš umýval nohy svým učedníkům.

Na závěr tábora se provalila šikana mezi kluky. Tento problém jsme velmi intenzivně řešili a vnímal jsem, že ho berou opravdu vážně. Na můj návrh toto setkání skončilo obnovou skautského slibu. Inspiroval jsem se obnovou manželského slibu. Vnímal jsem, že šikanu, která je v těžkém rozporu se skautským slibem, je třeba ukončit nejen rozhovorem s chlapeckou částí tábora, ale i obnovou skautského slibu. Byl to velmi silný moment. Součástí řešení problému byl můj rozhovor s obětí. Bylo to velmi náročné i po jazykové stránce. Ten samý večer přišel Ivano Fabbri, správce parku, a vyprávěl, jak se skupinou přátel dosáhl světového rekordu v hloubce sestupu do podzemí. Mluvil o hodnotách jako je přátelství, věrnost, odvaha...

Od skautů jsem také dostal modlitbu ke sv. Jiří,¹ jejíž překlad zde uvádím:

*Slavný mučedníku svatý Jiří,
ochraňuj všechny skautky a skauty,
kteří tě uctívají jako svého patrona.
Pomáhej nám žít dobrodružství našeho dospívání,
abychom byli věrni daru křtu,
otevření vnuknutím Ducha,
silní v překonávání zkoušek těchto krásných a obtížných let,
štedří v pomoci k těm, kteří ji od nás potřebují.
Tak ať následujeme tvého příkladu
a shledáme se jednoho dne s Tebou v domě tvého Otce,
abychom pokračovali v životě v radosti
a neustále ve velkém dobrodružství Božích dětí.
Amen.*

---

¹ Glorioso martire San Giorgio, proteggi tutte le Guide e gli Scout, che ti riconoscono loro patrono. Aiutaci a vivere l'avventura della nostra adolescenza, fedeli al dono del battesimo, aperti ai suggerimenti dello spirito, forti nel superare le prove di questi anni belli e difficili, generosi nell'aiutare che ha bisogno di noi. Così imitando i tuoi esempi, ci ritroveremo un giorno con te nella Casa del Padre, per continuare a vivere nella gioia e per sempre la grande avventura dei figli di Dio. Amen

Úvod

Už během letního běhu Jesenické lesní školy (2008) jsem měl touhu udělat si OČK z Myšlenkových základů skautingu a historie. Tehdy pro mě bylo komplikované dostat se do Prahy na zkoušky, a proto rád využívám možnosti, kterou nabízí LŠ Protos.

Při přemýšlení o tématu odborné práce jsem se – po konzultaci s Edym – rozhodl využít svoji zkušenost z letního tábora s italskými skauty. Tato moje osobní zkušenost je předmluvou této práce. Původní idea byla zabývat se duchovním principem ve stanovách *Associazione Guide e Scouts Cattolici Italiani* (Italské katolické skautky a skauti), ale po konzultaci jsme se domluvili, že se zaměřím na problematiku šikany.

První kapitola se zabývá šikanou po odborné stránce a druhá kapitola obsahuje návrh tematického dne na tábor, který je zaměřen na prohloubení bratrství v oddíle a poznání a budování respektu k odlišnostem. Aktivity v didaktické části jsem dílem vymyslel a dílem převzal a sestavil z nejrůznějších zdrojů a vlastních zkušeností (2. oddíl Wakan Šumperk, LŠ Protos, Tábor Radost...). Putování s obnovou skautského slibu je inspirováno Cestou skauta ze závěrečného víkendu Protosu. Již při prezentaci této práce jsem si uvědomil, že málo pracuji se slibem, přičemž ve výše zmíněném případě byla obnova slibu velmi důležitou součástí řešení problému. Obnova slibu byl pro mě osobně nejsilnější moment závěrečného víkendu lesní školy.

Téma šikany rezonuje i v České republice, je to celospolečenský problém. V rámci rozhovorů jsem slyšel o případech šikany i v Junáku. Skautské hnutí na problematiku reaguje v rámci kompetencí potřebných k získání OČK Táboření a bezpečnost, kde je vyžadována kompetence: *Dokáže vysvětlit potenciální rizika pro psychickou bezpečnost v rámci činnosti skautského oddílu (šikana, překračování hranic ve vztazích, ...)*.²

Na tomto místě chci poděkovat Edymu a Neptunovi, celému instruktorskému sboru LŠ Protos a všem frekventantům za krásný a obohacující čas. Některé věci, které v této práci uvádím, vyplynuly z rozhovorů s matkou nestandardního dítěte, které zde děkuji za otevřenost a pomoc. Také děkuji svým rodičům, že mě přivedli do skautského oddílu a zde konkrétně mému taťkovi, který si vzpomněl na Rudu Lorence, jak šikanoval Petra Solnara (vizte kap. 1.4.3).³ Luce děkuji za jazykovou korekturu.

---

² Obsah OČK táboření a bezpečnost.

³ Tato podkapitola se zabývá typologií agresorů a ke třetímu typu mě nenapadl vhodný příklad.

1. Odborná část

1.1. Definice

Pro správné pochopení problematiky šikany je nutné si ji definovat. Naše definice je převzata z Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (dále jen Metodický pokyn MŠMT).

„Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.“ (Metodický pokyn MŠMT čl. 2 odst. 1)

Když si to shrneme, šikana je jednání, které má za cíl ublížit učiteli nebo žákovi, přičemž paleta a formy chování, jenž lze zařadit pod šikanu, jsou velmi široké. Když se napadený snaží bránit nebo agresí opěťovat, nejedná se o šikanu. Oběť šikany je zatažena do pasivní role, kdy se neumí/nedokáže bránit. Dalším podstatným prvkem šikany je, že oběti a svědkové šikany mlčí. Důvodem šikany je jakákoliv odlišnost dítěte (srov. Metodický pokyn MŠMT čl. 2 odst. 3 až 5).

1.2. Formy a stadia šikany

Šikana může mít různé formy. Metodický pokyn MŠMT uvádí tři základní formy a sice: přímou, nepřímou a kyberšikanu. Přímá šikana je obvykle fyzická, agresor se neskrývá. Nepřímá šikana je konána „mimořádně“, aby byl záměr šikanovat skrytý. Kyberšikana je velmi nebezpečná kvůli jejímu dosahu na síti, takový obsah vidí stovky i tisíce lidí. Kyberšikana často souvisí s klasickou přímou a nepřímou šikanou (srov. Metodický pokyn MŠMT čl. 2 odst. 1).

Kyberšikana je všudypřítomná, dnešní on-line svět nás spoutává a zvláště děti jsou v tomto zranitelné. V Silicon Valley je přístup dětí k technologiím velmi diskutovanou otázkou.⁴ Steve Jobs chránil své děti před technologiemi, Bill Gates koupil vlastním dětem první telefon ve čtrnácti letech.⁵

Zde se otevírá prostor pro skauting. Ukázat krásy offline světa a zároveň naučit děti/mladé lidi správnému užívání technologií. Rodiče bohužel leckdy netuší, co dělají jejich ratolesti. Jeden ministrant se mi před ostatními (sic!) svěřil, že si dal tzv. *challenge* (výzvu) nespát celou noc a skutečně to s telefonem v posteli dokázal.

Metodický pokyn uvádí pět stadií šikany, v jiných zdrojích se hovoří o jejich stupních, a též zmiňuje problematiku psychické šikany, která si nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí (srov. Metodický pokyn MŠMT, Příloha č. 1). Toto rozdělení je v příloze Metodického pokynu MŠMT převzato z knihy Nová cesta k léčbě šikany od Michala Koláře.

---

⁴ Srov. STRNAD, Zdeněk. *Pokrytectví technologů ze Silicon Valley: Pro naše děti jsou mobily tabu.*

⁵ Srov. MAJER, Matúš. *Steve Jobs dětem technologie zakazoval, Bill Gates jim dal první mobil ve čtrnácti.*

1. zrod ostrakismu
2. fyzická agrese a přitvrzování manipulace
3. vytvoření jádra
4. většina přijímá normy
5. totalita neboli dokonalá šikana

1.3. Typologie agresorů

Dle archivovaných webových stránek Poradenského centra pro drogové a jiné závislosti v Brně existují tři druhy iniciátorů šikany, které zde uvádíme s následným komentářem. Názvy jednotlivých skupin agresorů jsou naším přínosem a jakkoliv si uvědomujeme, že jsou určitým zjednodušením, přesto se domníváme, že jsou svým způsobem vystihující. Jejich přínos spočívá i ve snadném zapamatování si jednotlivých typů.

1.3.1. 1. typ – jednoduchý násilník

Hrubý, primitivní, impulsivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy, narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností.

Vnější forma šikanování: šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních.

Specifika rodinné výchovy: častý výskyt agrese a brutality rodičů. Jako by agresori násilí vraceli nebo napodobovali.⁶

U tohoto typu šikany si můžeme vzpomenout na „mazáky“ a „bažanty“ na vojně. V armádě byla celá škála různých druhů šikany, kterých se dopouštěli mazáci. U některých by se ve zdravém kolektivu ani nemuselo jednat o šikanu, např. zhasínání světla s průpovídkou: „*Soudruhu vypínači, dovolte mi přerušit váš kontakt se soudružkou žárovkou.*“ Přes různé ponižování,⁷ neúměrné fyzické tresty, drobné krádeže až ke kriminálním činům, jako byl například „Gagarin“, kdy vojáka zavřeli do skříně a shodili ze schodů.⁸ Někteří agresori byli sice potrestáni odnětím svobody, ztrátou hodnosti nebo snížením platu, ale obvykle se o této problematice mlčelo.⁹ Enormní psychický tlak vedl i k sebevraždám.¹⁰

1.3.2. 2. typ – inteligentní narcis

Velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu.

⁶ Srov. PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Typy iniciátorů šikanování.*

⁷ Např. „šnek“ spočíval v tom, že voják se musel plazit se stolem na zádech, při „metru“ se plazili pod postelemi a „magneťák“ spočíval v přemotávání toaletního papíru za zpěvu písní.

⁸ O různých (a hrůzných) formách šikany v armádě je spousta článků na internetu. Srov. VALENT, Ivo. *Šikana v lidové armádě byla na denním pořádku. Některé praktiky byly hodně drsné.*

⁹ Srov. BAROCH, Pavel. *Facky byly jen začátek. Zpráva o armádní šikaně v ČSSR.* Autor tohoto článku upozorňuje na studii: TOMEK, Prokop. *Šikana, skrytý problém Československé lidové armády po roce 1969.* In: *Historie a vojenství. Časopis Historického ústavu Armády ČR* s. 30–41. ISSN 0018-2583.

¹⁰ V československé armádě mezi lety 1964 až 1989 zemřelo při výcviku 3843 vojáků, sebevraždy se tajily. Srov. REDAKCE. *Bažanti a mazáci: Jak vypadala šikana v lidově demokratické armádě?*

Vnější forma šikanování: násilí a mučení je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků.

Specifika rodinné výchovy: časté uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky.¹¹

Ve druhém typu můžeme vidět lorda Voldemorta a např. jeho vztah k Luciusi Malfoyovi,¹² kde ho ponižuje, připomíná mu jeho chyby (např. ztráta deníku, rozbití věštby atd.) a vyžaduje od něj absolutní poslušnost. Asi nejlépe to je vidět na scéně, kde žádá jeho hůlku, což je stejné, jako žádat si vypůjčení ruky.

„Žádní dobrovolníci?“ vyštěkl Voldemort. „Tak tedy... ty, Luciusi – nevidím jediný důvod, proč bys měl mít hůlku.“

Lucius Malfoy zvedl hlavu. Jeho pleť působila ve světle plamenů zažloutle voskovým dojmem a oči měl propadlé a kalné. Když promluvil, zněl jeho hlas chraptivě.

„Můj pane?“

„Tvoji hůlku, Luciusi. Chci tvoji hůlku.“

„Já...“¹³

Tento typ šikany může nést znaky bossingu, kdy si autorita výše popsaným chováním upevňuje svoji pozici ve skupině a prakticky se neštítí ničeho.

1.3.3. 3. typ – třídní bavič (hvězda kolektivu)

„Srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný.

Vnější forma šikanování: šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, patrná snaha vypíchnout "humorné" a "zábavné" stránky.

Specifika rodinné výchovy: nezaznamenána žádná specifika. Pouze v obecnější rodině je přítomna citová subdeprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině.¹⁴

Jistě si vybavíme oblíbené členy kolektivu, kteří jsou úspěšní a rádi se ukazují. Zde je třeba rozlišit, jestli se jedná o „škádlení“ nebo šikanu. Dá se říci, že pokud není jednání vytrvale namířeno proti konkrétnímu jednotlivci (nebo malé skupince), nejedná se o šikanu. Dalším znakem šikany je asymetrie konfliktu, tzn., že „oběť“ nedokáže útok vrátit nebo obrátit v žert.

Zde můžeme jako vzor uvést Rudu Lorence z Boje o první místo. Ruda byl oblíbeným žákem, měl své obdivovatele, ke kterým se choval leckdy i velmi krutě. Následující ukázka je vyústěním situace, kdy při hokejovém zápase Ruda uhodil Petra Solnara, protože byl u gólu, kterému nemohl zabránit.

---

¹¹ Srov. PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Typy iniciátorů šikanování.*

¹² Video se všemi scénami s Lucieusem Malfoyem lze najít na YouTube. Dostupné on-line: <<https://youtu.be/ihmV1-19AOE>> (cit. 24. 10. 2021)

¹³ ROWLINGOVÁ, Joanne K. *Harry Potter a Relikvie smrti*, s. 13.

¹⁴ Srov. PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Typy iniciátorů šikanování.*

Řev v hledišti byl nepopsatelný. A tu Ruda udělal něco neslýchaného. Zlostí takřka bez sebe udeřil Petra dvakrát do tváře...

Křik z hlediště se dvojnásobil a nabyl výhružného tónu. Soudce nevěděl, zda má pískat „surovost“, když původce i postižený byli z jednoho mužstva.

Petr strnul jako zkaměnělý.

Ta pohana!! A před tolika lidmi, před děvčaty – –

Od Rudy! Proč jen pořád Petr musil být cílem Rudovy nadutosti?

V prvním okamžiku chtěl Rudu uhodit svojí hokejkou. V očích se mu udělala červená mlha a Petr nevěděl, co udělá.

Pak se násilím ovládl, křečovitě opřel hůl o led a díval se na profesora spěchajícího k nim.

„Takhle se neřeší spory mezi hráči,“ pravil tvrdě profesor k Rudovi. „Snad jste lepší hráč než Solnar, ale Solnar je větší gentleman než vy. A každý slušný člověk si váží více gentlemanství než umění hrát hokej. Omluvte se Solnarovi, hned zde na hřišti, před mužstvy i diváky.

„Solnar za to ani nemůže,“ vykřikl jeden z Petrových spoluhráčů a několik ostatních souhlasně bručelo.

Ruda se mračil a pak nahlas vykřikl:

„Žádám za prominutí.“

Ale z jeho hlasu zněl vzdor a hněv na Petra – i radost nad tím, že mohl Petra veřejně zahanbit, třebaže to bylo zeslabeno jeho vlastním pokořením, jímž byla nucená omluva.

A bylo dost hochů ze třídy, kteří pak souhlasili s tím, že Petr není porážkou vinen – a toto zastání bylo pro Petra balzámem.

Ruda začal opět ztrácet svoji oblíbenost ve třídě.

A Petrovi se někdy zdálo, že i přes pokoření, v jakém se Ruda ocitl svým nerozvážným činem na hřišti a vynucenou omluvou, přece by s ním měnil...¹⁵

Tato forma šikany může být obtížně odhalitelná, o čemž ostatně píše i sám Jaroslav Foglar ve výše zmíněné knize ještě před kapitolou Hokejový zápas.¹⁶

1.3.4. Shrnutí

Každý agresor je individualita a nedá se říci, že typologie je vyhraněná, ale jsou v ní převažující prvky jednotlivých typů. Samozřejmě, že i inteligentní narcis může někdy použít hrubou sílu, aby si upevnil svoji pozici. První typ vykazuje určitou shodu s přímou šikanou, druhý typ s nepřímou (vizte podkapitola 1.2 *Formy a stadia šikany*).

Myslíme si, že ve skautském oddíle se vyskytuje spíše druhý a třetí typ. Prvního typu by si měl vůdce/rádce brzy všimnout. U třetího typu jsem si vzpomněl na Rybku z knihy Listy Jurovi, o kterém Velen Fanderlík píše: *„Je v něm hodně ctizádosti a snahy ovládnout jiné a také se snaží Ti ukázat, že to dovede, ale že Ty někdy špatně pracuješ.*

¹⁵ FOGLAR, Jaroslav. *Boj o první místo*, s. 42-43.

¹⁶ A do toho všeho vykládali profesori zeměpis a matematiku a všechno ostatní – nelitostně, bez zastávek a nevěděli nic z toho, co se ve třídě děje. Ibid. s. 34.

Podle jeho názoru je na všem, co se nepovedlo nebo co nebylo nejlepší, vinna jedine „vláda“ a především Ty.“¹⁷ U Rybky by se mohl rozvinout třetí typ šikany vůči vůdci.

Dle našeho názoru se ve skautských oddílech se nevyskytuje první typ. Druhý resp. třetí typ by se mohl vyskytnout ve formě bossingu od rádce či oddílového vůdce. Mezi dětmi by se mohl rozvinout nejspíše třetí typ. Samozřejmě, že se můžou najít i výjimky.

1.4. Řešení šikany

20. října 2021 vydal portál Vatican News článek: *Papež předkládá kněžím dopis oběti zneužívání. „Moje duše je rozervaná na kusy.“* V tomto článku je velmi silná výzva pro kněze, kterou je vhodné aplikovat i na řešení šikany.

„Prosím, nezametejte věci pod koberec, protože pak začnou zapáchat, hnít a koberec se sám rozpadne... Uvědomme si, že když tyto skutečnosti zamčujeme, když o nich mlčíme, zakrýváme špínu a stáváme se tak KOMPLICI. Chceme-li žít v pravdě, nesmíme zavírat oči.“¹⁸

U složitějších případů je dobré obrátit se na odborníky. Do třetího stadia se situace dá vyřešit vlastními silami, u čtvrtého a pátého stupně je potřeba intervence odborníků. Pátý stupeň se obvykle vyskytuje ve věznicích, kázeňských zařízeních nebo případně i na středních školách.¹⁹ Michal Kolář, přední odborník na řešení šikany, zastřešuje Společenství proti šikaně.²⁰ Tato platforma také oceňuje školy, které aktivně bojují proti šikaně. Michal Černý, ředitel odboru základního vzdělávání a mládeže na MŠMT²¹ a bývalý dlouholetý ředitel oceněné ZŠ Praha – Klánovice, jako dítě prožil drsnou šikanu v nemocnici. Sestry mu nevěřily a agresori přitvrдили. Jeho motivací k aktivnímu potírání šikany je myšlenka, aby žádné dítě nezažívalo stejný pocit bezmoci jako on. Rovněž zmiňuje, že v některých situacích používali exemplární tresty,²² které – dle našeho názoru – mohou nebo spíše by měly mít preventivní charakter.

---

¹⁷ FANDERLIK, Velen. *Listy Jurovi*, s. 89. Původně jsme zde měli uveden druhý typ, ale při poslední korektuře jsme usoudili, že se jedná spíše o třetí typ, protože Rybka upozorňuje na chyby.

¹⁸ VATICAN NEWS. *Papež předkládá kněžím dopis oběti zneužívání. „Moje duše je rozervaná na kusy.“* Mentalita zametání pod koberec se bohužel vyskytuje i v nedávné minulosti. Troufáme si tvrdit, že když se zametá pod koberec sexuální zneužívání, tak se šikana řešit nebude. Z nedávné doby můžeme uvést dva příklady tohoto chování. V církevním prostředí můžeme připomenout investigativní vyšetřování novinářů z deníku Boston Globe, kteří odhalili, jak se bostonská arcidiecéze stavěla k těmto obviněním. O těchto případech byl v roce 2015 natočen film *Spotlight* nebo dokumenty bratří Sekielských *Hra na schovávanou* (dostupné on-line <<https://youtu.be/Toym5kPf3Vc>>) nebo *Nikomuto neříkej* (dostupné on-line <<https://youtu.be/BrUvQ3W3nV4>>). V oblasti profesionálního sportu můžeme zmínit kauzu Chicaga Blackhawks, kde v roce 2010 došlo k sexuálnímu zneužití Kyleho Beache videotrenérem Bradem Aldrichem. Kauza vyplula na povrch až v říjnu 2021. Srov. NHL.COM/CS. *Oběti sexuálního napadení v Chicagu byl Beach*. Z přelomu letopočtu je také zkušenost autora, kdy na ZŠ neřešili šikanu, o které učitelé věděli.

¹⁹ Srov. PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Pět stupňů šikany*.

²⁰ Webová prezentace je na adrese: sikana.org

²¹ Srov. PRAHA – KLÁNOVICE. *Ředitel ZŠ Michal Černý odchází na MŠMT*.

²² Srov. sikana.org. Zde uvádíme doslovnou citaci: *„Je logické, že když jsem se po mnoha letech stal učitelem, umíňoval jsem si, že mí žáci nesmějí tenhle pocit bezmoci a zoufalství nikdy poznat. Dnes, po šestnácti letech pedagogické praxe, musím bohužel konstatovat, že šikana je velice dobře maskovaný problém. Časem jsem zjistil, že přes mé aktivní úsilí mi několik případů vesele bujelo pod rukama, aniž jsem to tušil. Je pravda, že několik případů jsem také odhalil a snad vyřešil. Jestliže ale moje úspěšnost (s mým cíleným úsilím a osobními zkušenostmi) byla zhruba padesátiprocentní, musím se ptát: jak mohou vystopovat šikanu učitelky, které tuto osobní zkušenost nemají? Myslím, že velice obtížně. Proto*

Řešením šikany se zabývá také iniciativa Nenech to být,²³ kterou založili mladí lidé, kteří v dětství přihlíželi školní šikaně.

Důležité je nebát se obrátit na odbornou pomoc. Přiznat si, že nerozumím problému, je výraz statečnosti a přijetí zodpovědnosti, která nám byla svěřena. Je to také svědectví o naplňování činovnického slibu a vlastní zralosti.

Naším úkolem je vytvoření bezpečného prostředí pro sdílení pocitů, prožívání a potřeb dětí (vizte požadavky pro OČK táboření a bezpečnost), kde každý může říci svůj názor beze strachu z výsměchu nebo nepřijetí. Samozřejmě to klade velké nároky na rádce, kteří jsou „středním managementem“ oddílu a kteří mohou tyto problémy včas zachytit a sdělit vedení oddílu a poradit se o dalším postupu. Na vůdce oddílu je kladen nárok, aby hovořil s rádci a cíleně získával informace o činnosti, úspěších a problémech jednotlivých družin.

V případě hrubé šikany nebo závažného zanedbání povinností vůdce je možné řešit šikanu disciplinárním řízením dle příslušného řádu. Provinění se proti skautskému nebo činovnickému slibu či poškození důvěryhodnosti Junáka nebo skautské myšlenky je disciplinárním proviněním. Pro zahájení řízení je třeba, aby jednání bylo zaviněné, a to buď z úmyslu nebo z nedbalosti. Projednávání činu jinými orgány veřejné moci či jinými osobami nevyklučuje projednání případu dle Disciplinárního řádu. Kompetentní je obvykle KRJ, která tuto pravomoc může vykonávat sama nebo ustanovit *ad hoc* disciplinární komisi o nejméně třech členech. Trestem může být napomenutí, zákaz činnosti nebo výkonu funkce, odnětí vyznamenání nebo podmíněné či nepodmíněné vyloučení člena. Proti rozhodnutí je možné využít opravných prostředků. (srov. *Disciplinární řád* č. 7 až 12, 30 a 41) Zde podotýkáme, že je vždy lepší působit preventivně a předcházet problémům. Pokud ale nastanou problémy, tak se nebojme je řešit.

1.5. Trestně-právní rovina šikany

Samotná šikana ani kyberšikana není trestným činem, ale může nést znaky různých přestupků nebo trestných činů, jako např.: nebezpečné pronásledování,²⁴ ublížení na cti, vydírání, poškození cizí věci, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, krádež, porušení listovního tajemství nebo různé sexuální delikty. U závažnějších případů by mohla připadat v úvahu skutková podstata Hanobení národa, rasy etnické nebo jiné skupiny osob nebo podněcování k tomuto zločinu. U některých výše uvedených skutkových podstat má každý povinnost překazit spáchání trestného činu. Otázka trestní odpovědnosti se vztahuje na děti nad 15 let, u mladších dětí může být soudem uloženo opatření vedoucí k jeho nápravě. (Srov. *Metodický pokyn MŠMT* čl. 10, č. 1 až 5).

---

prosím ty, kteří nikdy neučili: Neodsuzujte učitele za to, že šikanu vždy neodhalí. Je to velmi, velmi těžké, někdy téměř nemožné.“ (Tento článek je v sekci Modrá stuha/ZŠ Praha – Klánovice)

²³ Vizte <https://www.nntb.cz/sikana>. Projekt byl spuštěn 26. března 2017. Tuto iniciativu podpořila i tehdejší ministryně školství Kateřina Valachová. Srov. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *MŠMT podpořilo projekt k odhalování šikany ve školách*.

²⁴ Konkrétním projevem této skutkové podstaty je *stalking*. Srov. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*, s. 539.

2. Didaktická část

Jak je možné, že v Itálii došlo k šikaně v katolickém oddíle, který byl napojen na farnost? Tato náročná zkušenost otevírá otázku, kde se stala chyba. Kořen šikany bývá obvykle v handicapu nebo v jiné odlišnosti. Dobrý oddílový vůdce si všímá takových vlčat/skautů, a pokud je to potřeba, o tom, co vidí, komunikuje s rádci příslušných družin.

Problematiku šikany nevyřeší jeden program, a proto si myslím, že je důležité dávat do programu cílené aktivity na zapojování vyčleněných dětí a programy zaměřené na přijímání odlišností. Při tvorbě těchto programů je vhodné brát v úvahu, v čem jsou „outsideri“ dobří.

Šikaně vyčleněných dětí se nedá předejít jedním cíleným programem, ale systematickým vytvářením aktivit, ve kterých jsou tito obvykle opomíjeni členové dobří. Nejedna zkušenost prokázala, že i outsider může v mnohém vynikat, jen mu to nebylo umožněno prokázat. Zjistíme-li například, že má rozvinuté strategické myšlení, postavíme před děti úkol vytvoření myšlenkové mapy. Jedinec ji zpracuje bez námahy velmi kvalitně, a přirozeně tak docílíme, že v podobných úkolech bude v kolektivu vyhledávaným spolupracovníkem.

Níže předkládáme program, který je zamýšlen jako prevence šikany. Účinnost programu nelze hodnotit okamžitě, ale myslíme si, že týden po této aktivitě by měly být vidět určité výsledky. Dle našeho názoru je nejvhodnější užití tohoto programu na táboře, kde jsou intenzivnější vztahy. Také je možné tento program zařadit po částech během skautského roku nebo využít jen některé z aktivit. Samozřejmě je možné (a dle našeho názoru důležité) upravit program na míru konkrétnímu oddílu.

Cílem didaktické části je připravit tematický den na skautský tábor, který bude mít jako primární cíl rozvíjet bratrství mezi skauty. Sekundárním cílem bude budovat respekt k jiným kulturám a odlišnostem v souladu se 4. bodem zákona. Ideální je, když se program, nebo alespoň některé jeho části, podaří začlenit do celotáborové hry, aby hlavní cíl tematického dne byl splněn „mimoходом“.

Níže předkládáme program na dopoledne, dva programy na odpoledne a následují dvě možnosti programu na večer. U každé části je dílčí hodnocení, kde se zamýšlíme nad otázkou, čím je tento program cenný, jak může přispět k naplnění cíle celého dne, čeho chceme daným programem dosáhnout a na závěr uvažujeme nad možnými rizikovými faktory.

Pro rozvinutí stanovených cílů nabízíme další aktivity (včetně jídelníčku), které mohou podtrhnout vyznění celého dne. Pro splnění cíle pěstování kultury k odlišnostem nabízíme v této práci Japonsko, ale může to být i jiná země, a to zvláště v případě, že některý z vedoucích má osobní zkušenost s životem v zahraničí. V případě, že zvolíme jinou zemi, je vhodné upravit i doprovodný program.

Na závěr této kapitoly příkládám volitelné aktivity, které mohou podtrhnout vyznění celého dne a následuje hodnocení tematického dne a otázky k reflexi jak pro účastníky, tak pro organizátory.

2.1. Dopolední program – Lov mamuta

Legenda: Přesunuli jsme se v čase do období lovců mamutů. Zima se blíží. Ve sklípku u potoka visí poslední kus sušeného mamutího masa. Zvědové viděli v lese mamuta a několik jeskynních medvědů. Na zemi viděli též jednoho mrtvého medvěda a podle stop určili, že ho zabil šavlozubý tygr. Při průzkumu byl jeden zvěd lehce zraněn, ale již je v péči šamana. Vaším úkolem je ulovit medvědy a mamuta, a tím si obstarat potravu na zimu.

Pravidla: V lese je jeden mamut, tři medvědi a dva šavlozubí tygři. Cílem hry je ulovit mamuta. Začít s lovem mamuta se může až po ulovení medvědů. Každý medvěd má čtyři životy, tzn. že po prvním ulovení dá družině lístek, na kterém bude napsáno 200 kg masa. Po ulovení medvěda ho družina nesmí ihned znovu ulovit. Jakmile je medvěd uloven počtvrté, tak pro něj hra končí. Lov probíhá tak, že družina musí medvěda obklíčit lanem, které si sváže z uzlovaček. Dokud se oba konce lana nespojí, medvěd může utéct.

Šavlozubí tygři mohou dotykem vyřadit hráče. Vyřazený hráč si musí doběhnout k metě pro život. Družina bez jednoho člena je schopna ulovit medvěda. Po ulovení všech 12 medvědů je možno začít lovit mamuta. Úspěšně ulovený mamut dá 4 250 kg masa. Hra končí uplynutím časového limitu nebo ulovením mamuta.

Poznámka pro organizátory: Pro ulovení mamuta je nutné, aby se všechny družiny spojily dohromady. Pokud mamuta obklíčí pouze jedna družina, tak mamut prorazí kruh z lana a uteče. Šavlozubí tygři by měli být nejzkušenější vedoucí, kteří dokážou reagovat na průběh hry a případně přidat nebo ubrat sílu útoku. Po ulovení všech medvědů šavlozubí tygři jenom běhají kolem lovců, ale vyřazují je tak, aby z každé družiny byl vyřazen max. jeden člen, aby bylo možné lovit mamuta. Uvedené počty jsou zamýšleny pro 4 družiny, v případě více družin je možné přidat medvědy a tygry. Družina, která vymyslela, jak ulovit mamuta, dostává bonusových 250 kg masa.

2.1.1. Dílčí hodnocení dopoledního programu

Přínos této hry spočívá v její pointě: Žádná družina neuloví sama mamuta. Pokud se hra tohoto typu podaří napasovat do celotáborové hry, umocní to cíl aktivity, protože při CTH družiny obvykle nespolupracují. Cílem hry je zkušenost, že některé úkoly nezvládnou sám, ani v malé skupině. Komplikací může být obtížnost hry, aby nebyla příliš jednoduchá, ale ani obtížná. Tomuto riziku lze předejít vhodnou volbou a přípravou šavlozubých tygrů.

2.2. První odpolední program – Putování družin

V prvním bloku odpoledního programu je družinový závod po stanovištích, kde se plní různé úkoly, které jsou zaměřeny na spolupráci v družině. Trasu je vhodné přizpůsobit věku a fyzické kondici skautů. U transportu raněného je nutné vzít v úvahu terén a podle něj stanovit vzdálenost stanoviště od tábora. Níže uvádíme příklady možných aktivit, ze kterých lze sestavit trasu. Je vhodné promýšlet, jaký úkol se hodí do jakého prostředí a též je vhodné promyslet pořadí a počet aktivit. Celý závod je na čas. Cílem je prohloubit poznání jednotlivých členů družiny s akcentem na vzájemnou spolupráci ve skupině.

Výsledky na stanovištích se zapisují do průvodky a v táboře se stanovní pořadí v jednotlivých disciplínách, podle pořadí se odečítá čas. Těm, kteří jsou na prvním místě, se odečítá 10 minut, za druhé 7, za třetí 5, za čtvrté místo 3 minuty a za páté 1 minuta. V případě aktivit, kde je pouze splněno/nesplněno, se odečítá 10 minut za splnění úkolu, v případě nesplnění se neodečítá nic. Za každé úspěšně splněné stanoviště družina dostane indicii, podle které musí najít klíčové slovo. Celkový čas závodu se zastavuje až po odevzdání klíčového slova. Družina si za desetiminutovou penalizaci může dokoupit chybějící indicii.

Jednotlivé indicie jsou: Vztah, Vinnitou a Old Shatterhand, 4. bod skautského zákona, krev, pouto, láska, přátelství. Klíčové slovo je: Bratrství.²⁵ Je vhodné dát na těžší stanoviště indicie, které hodně napovídají, např. 4. bod skautského zákona nebo Vinnitou a Old Shatterhand.

U jednotlivých aktivit je vždy napsána legenda, úkol, pomůcky a poznámky pro organizátory. Pomůckami se myslí ty, které má na stanoviště přinést organizátor. Na každém stanovišti je potřeba propiska a pro každou družinu průvodka a popř. i mapa a stopky na měření případného čekacího času. Ohledně trasy je možné udělat dvě varianty: Buď rozdat mapu se zaznačenými stanovišti, s tím, že pořadí je závazné, nebo ji vyznačit přímo v terénu.

V rámci závodu je možné přidat i jiné aktivity, které by ovšem měly být zaměřeny na spolupráci. Je vhodné využít tuto platformu k zapojení skautů, kteří jsou na okraji kolektivu, a to pomocí aktivit, které jsou zaměřeny na jejich silné stránky (např. vlajky států nebo květiny).

2.2.1. Úvodní legenda

Jste na táboře a s celou družinou se vydáváte na putování. Nevíte, co vás čeká, nevíte, jaké vybavení budete potřebovat a kam vaše putování povede. Je však jisté, že budete potřebovat sílu, odvahu, přátelství, důvtip, veselou mysl. Přátelská rada na závěr: Vezměte si vybavení, které byste mohli potřebovat sami v přírodě. Vráťte se do svačiny, takže jídlo nebudete potřebovat.

2.2.2. Vyhlídková věž

Legenda: Pomalu vám docházejí síly a tábor je v nedohlednu. Buzola bohužel skončila v potoce a z mapy je po posledním nedobrovolném koupání nepoužitelný cár papíru. Zásoby jídla se tenčí a večer se blíží. Jste na rozcestí a je třeba rozhodnout, kam jít dál.

Úkol: Postavte co nejvyšší lidskou pyramidu a z jejího vrcholu spusťte provázek s olůvkem.

Pomůcky: Provázek s navázaným olůvkem nebo kamínkem.

---

²⁵ Při testování šifry se ukázalo, že většina respondentů ji uhodla. Někteří hádali slovo *bratr*. Je třeba dopředu stanovit, zda se uzná či se napoví, že je to velmi blízké.

Poznámka pro organizátory: U tohoto úkolu je potřeba dbát na bezpečnost. Na měření výšky je dobré použít provázek, který budou spouštět (uzlíky značící délku zjednoduší vyhodnocení).

2.2.3. Uzlování

Legenda: *Při vašem putování jste si vařili guláš a celá družina si při manipulaci s kotlíkem popálila svoji dominantní ruku. Nyní pokračujete v cestě a potřebujete uvázat uzly, abyste mohli pokračovat dál.*

Úkol: Členové družiny mají za úkol uvázat šest základních uzlů, přičemž každý člen družiny může použít pouze nedominantní ruku.

Pomůcky: Uzlovačky, stopky.

Poznámka pro organizátory: Lodní uzel je třeba uvázat na strom a zkracovačku na lano, které je napnuté mezi dva stromy. Je ke zvážení, jestli se můžou používat zuby nebo ne. Myslíme si, že pro naplnění cíle je lepší zakázat užití zubů.²⁶

2.2.4. Ledová kra

Legenda: *S vaší družinou se při putování dalekým severem utrhla ledová kra. Každým kilometrem blíže na jih se z kry odlamují kusy ledu, až zbyl poslední kousek a vy se snažíte zuby nehty udržet malinkého kousku ledu.*

Úkol: Celá družina se musí vtěsnat na plátno o rozměrech 30 x 30 cm a dotýkat se ho co nejmenším počtem končetin.

Pomůcky: Plátno 30 x 30 cm.

Poznámka pro organizátory: Velikost plátna je vhodné dopředu vyzkoušet podle počtu členů družiny. Do průvodky запиšte také počet končetin, které se dotýkají plátna. Dvě ruce jsou v závěrečném hodnocení stejné jako jedna noha. Úkol lze uznat, jakmile se žádná končetina nedotýká země.

2.2.5. Zvědavé vlče

Legenda: *Při vašem putování jste šli kolem hradu, který měl otevřená vrata. Nejmladší vlče z vaší družiny se nepozorovaně vzdálilo a proběhlo dovnitř. Nyní jsou vrata zavřena a vlče vzlyká na cimbuří. Rádce ho uklidňuje a vlče si dodalo odvahy a přemýšlí spolu s celou družinou, jak z té šlamastyky ven.*

Úkol: Jeden člen družiny provede pád důvěry.

Pomůcky: Žádné.

---

²⁶ Kromě zkracovačky mezi dvěma stromy jsem zvládnul uvázat všechny ostatní uzly za pomoci zubů a jedné ruky.

Poznámka pro organizátory: U pádu důvěry je důležité nikoho nenutit, respektovat to, že ne každý to zvládne a případné posměšky je nutné ihned zarazit. Zde se do průvodky píše pouze splněno/nesplněno. Bezpečnost musí být na prvním místě. Pokud jste nikdy pád důvěry nedělali a nemáte s jeho organizací žádné zkušenosti, tak tuto aktivitu – z bezpečnostních důvodů – nahraďte jinou.

2.2.6. V týlu nepřítele

Legenda: *Při vašem putování jste se rozdělili, abyste přelstili nepřátele a zjistili co nejvíce informací. Nyní už všechno víte a potřebujete si domluvit místo a čas setkání. Nepřáteli se to všude jen hemží, a proto je nutné zprávu předat v tichosti.*

Úkol: Odsignalizujte druhé družině krátkou zprávu.

Pomůcky: Text zprávy.

Poznámka pro organizátory: Zde se píše pouze splněno/nesplněno. Aktivitu lze ztížit tím, že se družiny nesmějí vidět (můžou si dopředu domluvit způsob signalizace).

2.2.7. Skaut je nepromokavý

Legenda: *Při vašem putování jste zmokli a je vám zima. Někteří členové družiny začínají pokašlávat. Vaším úkolem je uvařit si čaj.*

Úkol: Uvařte litr čaje a vypijte ho. Před vhozením bylin do vody je třeba předchozí kontrola obsluhou stanoviště. K rozdělání ohně máte tři zápalky. Za každou nepoužitou zápalku se odečítá pět minut od výsledného času. Pokud vám nestačí tři zápalky, můžete si vyžádat další. Za každou zápalku navíc je penalizace 5 minut.

Pomůcky: Voda, kotlík, zápalky a stopky.

Poznámka pro organizátory: Nezapomeňte na bezpečnost ohně a zkontrolujte, co je v čaji, ať se děti neotráví. Výsledný produkt je možno zchladit dolitím vody. Tuto možnost nenabízet, ať jsou odměněni za kreativitu. V případě, že po vyškrtání všech tří zápalek se družina rozhodne neplnit úkol, je to možné, ale s penalizací 20 minut. Tuto informaci říct až po vyškrtání tří sirek, abychom se vyhnuli spekulaci typu: třikrát si škrtáme sirkou a máme hotovo, za 20 minut bychom ten čaj stejně neuvařili.

2.2.8. Neopatrný rádce družiny

Legenda: *Rádce družiny šel jako první do neznámé jeskyně a najednou s výkřikem upadl a přestal reagovat. Celá družina se seběhla kolem něj a vidí, že rádce se udeřil do hlavy, je dezorientovaný a lehce krvácí. V lékárnice máte pouze obvaz, dezinfekci a náplast na ošetření tržné rány na hlavě. Mobilní telefon se vám bohužel vybil, a tak musíte transportovat rádce do tábora.*

Úkol: Transport rádce do tábora pouze s vybavením, co má družina s sebou nebo co najde v lese. Vybavení rádce je dovoleno použít. Rádce nesmí mluvit ani jinak pomáhat, chová se jako by byl v bezvědomí. Po přinesení do tábora ožívá.

Pomůcky: Žádné

Poznámka pro organizátory: Je třeba si dát pozor, aby délka trasy byla přiměřená terénu. Cesta z kopce může být delší. Varianta pro ztížení úkolu: Nejstarší člen družiny (s výjimkou rádce) má po dobu transportu bobříka mlčení.²⁷

2.2.1. Dílčí hodnocení prvního odpoledního programu

Tento program je zaměřen na prohlubování spolupráce ve družině. Např. aktivita uzlování prohlubuje spolupráci mezi členy družiny a rozvíjí komunikační schopnosti. Rizikem zde může být přílišná náročnost a z ní pramenící konflikty. Dobrá znalost terénu a účastníků tábora pomůže snížit toto riziko.

2.3. Druhý odpolední program – beseda

V druhém odpoledním programu je naplánovaná beseda. Cílem této aktivity je poznání odlišné kultury ve všech aspektech, které to přináší (jazyková a kulturní bariéra, stravovací návyky atd.).

Na Jamboree v Japonsku v roce 2015 byla poměrně početná výprava (300 členů).²⁸ Na aktivitu bych pozval nějakého skauta/skautku, který je zvyklý pracovat s dětmi a dokáže dobře připravit program.

Na začátku by byla krátká prezentace Japonska (10-15 minut) včetně ukázek fotek a suvenýrů (např. kluky by určitě zaujala katana) a pak prostor na dotazy. Je vhodné též to proložit nějakou aktivitou, ideálně z Jamboree. Přínos aktivity bude jak v poznání odlišné kultury, tak i v seznámení se s Jamboree. Důležité je, aby zaznělo něco o samurajích a o jejich roli ve Svojsíkových Základech Junáctví.²⁹

2.3.1. Dílčí hodnocení druhého odpoledního programu

Přínos tohoto programu je v prezentaci jiné kultury, která je pro nás exotická. Vyprávění přímého účastníka je vždy lepší než „suchá“ přednáška. Rizikem může být neznalost publika ze strany přednášejícího a naopak. Toto riziko se dá snížit dobrou přípravou na místě. Velmi v tom pomůže rozhovor s vůdcem a také dřívější příjezd lektora, který se může zapojit do programu nebo do přípravy oběda.

2.4. Večerní program v tee-pee

U tohoto tematického dne je naprosto klíčovým bodem večerní program. Celý program se bude odehrávat v tee-pee nebo na jiném vhodném místě, které povede ke

---

²⁷ Při této aktivitě na táboře jsme museli nést rádce asi dva kilometry z kopce do tábora a já přitom držel Hiawathovo pero mlčení. Bylo to pro mě náročné, ale s odstupem to hodnotím jako velké pozitivum, zabránilo to mému výbuchu.

²⁸ Srov. REDAKCE. *Tři stovky českých skautek a skautů odlétají do Japonska na Jamboree.*

²⁹ Srov. *Základy Junáctví* s. 93-98.

ztišení a uklidnění. Cílem večerního programu je reflexe celého dne, což je důležitá část celého programu, která může zvýšit dopad celého dne.

Cílem je, aby se skauti zamysleli nad celým dnem a zhodnotili ho. Reflexi lze proložit tematickým čtením (přátelství, popř. Japonsko), zpěvem nebo ztvárněním citátu dne. Zde je důležité, aby někdo dobře a citlivě moderoval diskusi, aby se dostalo na všechny a aby byli vyslechnuti s respektem. Pokud máme v oddíle „známé firmy“, je dobré, když si vedle nich sednou vedoucí.

2.4.1. Dílčí hodnocení večerního programu

Večerní program má být završením celého dne, kdy si vlčata/skauti budou povídat o tom, co v daném dni prožili. Pokud je to v oddíle zvykem, je to jednodušší. Prvním rizikovým faktorem může být vyrušování a ruch. Druhým rizikovým faktorem může být přílišná výmluvnost některých účastníků, pro kterou nepustí ke slovu své kamarády. Obě rizika lze snížit dobrou moderací a zasedacím pořádkem. Přínosem je možnost pochopit, kde je problém a nastartovat změnu.

2.5. Večerní putování s obnovou skautského slibu

Při prezentaci mojí práce na LŠ Protos jsem si uvědomil, že během mého programu nepracuji s obnovou skautského slibu, přestože v Itálii to byla klíčová součást řešení šikany. Večerní putování je inspirováno aktivitou Cesta skauta, která byla na Protosu poslední večer. Moment obnovy slibu byl pro mě velmi silný.

V šumperském oddílu Wakan, ve kterém jsem vyrostl se při slibovém rituálu vypráví příběh *Stoupání na horu*, který byl později doplněn příběhem *Mnoho per*. Při putování budeme pracovat jen s jedním z těchto příběhů. Výběr příběhů odkazuje k okamžiku skládání slibu, neboť je velmi důležité vracet se ke kořenům. Samozřejmě je možné si tuto aktivitu upravit a použít jiné prvky nebo příběhy ze slibového ohně. Putování počítá s osmi stanovišti, kde se první tři odkazují na jeden z příběhů, další čtyři zabývající se skautským slibem jsou stejné a na posledním stanovišti probíhá obnova slibu.

Večerní putování po svíčkách je koncipováno jako cesta, kdy děti budou jednotlivě chodit po stanovištích a zamýšlet se nad svým skautským životem. Putování začne čtením příběhu. Po přečtení příběhu je v táboře klidná atmosféra a skauti jsou vypouštěni na cestu po třech minutách. Pro ty, kteří jsou v táboře, je vhodné nechat k dispozici text příběhu a dopředu děti upozornit, aby si zopakovaly skautský slib, jehož text je vhodné dát na nástěnku k příběhu. Na konci cesty stojí vůdce oddílu, před kterým si každý skaut sám obnoví svůj slib. Níže uvedené texty ke stanovištím je možné rovnou vytisknout a ošetřit proti vlhkosti. Tato aktivita může po lehkém přizpůsobení otázek dobře posloužit i pro rovery a dospělé nebo také jako blízká příprava na skautský slib.

Je vhodné, aby jako první šli mladší skauti. Po skončení cesty jsou v táboře vedoucí a dělají individuální reflexi podle otázek z podkapitoly 2.7.2. Z časových a organizačních důvodů je možné udělat reflexi po malých skupinkách (3-5 skautů), jak se budou vracet. Je možné posílat družiny po sobě a udělat pak reflexi v rámci družiny. Další varianta je udělat reflexi další den ráno, ale to nepovažujeme za ideální.

2.5.1. Stoupání na horu

Daleko na vyprahlém Jihozápadě stojí indiánská vesnice a za ní se tyčí z pouště vysoká hora. Vyšplhat na tuto horu znamenalo velký čin, a tak všichni chlapci ze vsi toužili, aby se o to mohli pokusit. Jednoho dne jim náčelník řekl: „Nu tak, chlapci, dnes se můžete všichni pokusit na tu horu vylézt. Vyjděte hned po snídani a jděte každý tak daleko, jak dokážete. Až budete unaveni, vraťte se, ale každý z vás mi přinese větvíčku z toho místa, kam až došel.“

Vydali se na cestu plni naděje a každý cítil, že jistě dorazí až na vrchol.

Ale brzy se loudavě vrátil tlouštík a vztáhl k náčelníkovi ruku, v níž držel kaktusový list. Náčelník se usmál a řekl: „Milý hochu, ty ses vůbec nedostal k úpatí hory; ani jsi nepřešel poušť.“ Později se vrátil druhý chlapec. Přinesl šalvějovou snítku. „Došel jsi na úpatí hory,“ řekl náčelník, „ale vzhůru jsi nešplhal.“

Další hoch měl větvíčku lindy. „Dobře,“ řekl náčelník, „ty ses dostal až k pramenům.“

Později přišel další chlapec s trnitou větvíčkou. Když ji náčelník uviděl, usmál se a řekl: „Ty jsi šplhal vzhůru; dostal ses až k prvnímu kamenitému splazu.“

Odpoledne dorazil hoch s cedrovou snítkou a stařec řekl: „Podal jsi dobrý výkon, dostal ses až do poloviny hory.“

O hodinu později přišel hoch s borovou větvíčkou. Tomu náčelník řekl: „Výborně! Ty jsi vyšplhal až ke třetímu pásmu, měl jsi za sebou tři čtvrtiny výstupu.“

Slunce už stálo nízko, když se vrátil poslední. Byl to vytáhlý krásný chlapec vznešené povahy. Přicházel k náčelníkovi s prázdnýma rukama, ale oči mu zářily: „Můj otče,“ řekl, „dostal jsem se tam, kde nebyly žádné stromy – neviděl jsem žádné větvíčky, ale spatřil jsem Zářící Moře.“

Také starcova tvář se rozzářila, když slavnostním hlasem říkal: „Poznal jsem to! Když jsem ti pohlédl do tváře, poznal jsem to. Ty ses dostal až na vrchol. Nepotřebuješ žádnou větvíčku. Je to napsáno v tvých očích, zvoní to v tvém hlase. Pocítil jsi nadšení, můj hochu, viděl jsi nádheru hory.“³⁰

(E. T. Seton)

Vykročení na cestu

Slyšeli jsme příběh o stoupání na horu. Náčelník vyzval chlapce, aby vystoupali na horu. Cesta s sebou nese obtíže, ale první a nejdůležitější je vykročit. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště.

- Je pro mě těžké začínat nové věci?
- Jak reaguji, když mám jít do neznáma?
- Odkládám svoje povinnosti? Pokud ano, tak proč to dělám?

Já a překážky

Při složení skautského slibu jsme vykročili na cestu skautingu. Při slibovém rituálu jsi slyšel příběh o stoupání na horu. Hoši v příběhu museli překonat poušť a další

---

³⁰ SETON, Ernest Thompson. *Knihy lesní moudrosti*, s. 223-224.

překážky. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště.

- Když potkám překážku, jak se zachovám? Co mi běží hlavou?
- Riskuji při překonávání překážek nebo napřed přemýšlím, jak ji co nejlépe překonat?
- Jsem ochoten pomáhat druhým zdolávat překážky?

Vrchol

Jeden z chlapců vystoupal na vrchol a uviděl zářící moře. Příběh nepopisuje, jak to onen chlapec prožíval. Můžeme se domnívat, že byl ohromen krásou moře a silou okamžiku vítězství. Zřejmě prožíval radost ze splnění cíle a překonání sám sebe. Cesta životem nekončí na vrcholu hory. Výstup na vrchol otevírá prostor k dalším cestám. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště.

- Dokážu překonat sám sebe v situacích, kdy se mi do něčeho nechce?
- Je pro mě skautský slib cílem nebo jenom zastavením na cestě?
- Chci zůstat věrný skautské myšlence i po skončení aktivní činnosti v oddíle?

2.5.2. Mnoho per

Živě si pamatuji výjev, jehož svědkem jsem byl před lety na americkém západě. Moje pozornost byla tehdy silně zaměřena k smyslu čelenky. Žil jsem mezi indiány jistého kmene a jednoho dne je malicherností urazil jakýsi nerozumný misionář, který to však s nimi myslel dobře. Nedaleko tábořily dva jízdni pluky armády Spojených států, a protože sem tedy sahala platnost zákona, misionář měl také moc zákon prosazovat. Ale tato událost byla posledním článkem v řetězu hloupých malých útoků proti neškodným zvykům Indiánů a vyvolala mezi nimi, zejména mezi mladšími, hluboké pobouření. Byl svolán velký sněm. Vstal jeden bojovník a silně, jasnými slovy apeloval na jejich mužnost – byl to ohromně působivý projev. Všechny tím rozjitřil tak, že byli ochotni vytáhnout na válečnou stezku s ním v čele jako s vůdcem. Cítil jsem, že mému skalpu hrozí vážné nebezpečí; zdálo se, že vzpoura vypukne co nevidět. Ale tu se zvedl muž s hranatou bradou, který až dosud mlčky kouřil. Pronesl velmi krátkou řeč. Byla naprosto jasná a rozumná. Řekl jim, co věděl o armádě Spojených států – oč je mocnější než všechny indiánské kmeny dohromady, jak beznadějný je boj proti ní – a vybídl je, aby si dali zajít chuť na válečnou výpravu. Jeho řeč se nedala srovnat s řečí jeho předchůdce. Neměl ten oheň a tak vzletná slova – netěšil se ani všeobecným sympatiím, a přece několika větami potlačil vzrušení. Jak jsem tak přihlížel, pomalu se mi rozbřeslo, proč má takovou moc. Nadaný řečník, který užíval velkých slov, měl ve vlasech je jediné orlí péro bez svazečku, ale ten druhý, muž s hranatou bradou, měl orlí péra kolem celé hlavy, táhla se mu po zádech dolů a ještě asi půl metru po zemi a na každém byl světlečervený svazeček koňských žíní. Pochopil jsem, že naslouchám hlasu nejslavnějšího náčelníka na horním Missouri, který se jmenuje Mnoho per, a uvědomil jsem si, že několik slov muže činu má větší moc než

vzrušující řeč člověka, který za sebou nemá žádné statečné činy, jež by dodaly váhy jeho hrozbám i ohnivým prohlášením.³¹

(E. T. Seton)

Bouřlivá řeč

V příběhu, který jsme slyšeli, vyzýval indiánský bojovník s jedním orlím perem k válečné výpravě proti armádě Spojených států. Byl to vynikající řečník, dokázal strhnout a namotivovat ostatní. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště.

- Přemyslím před tím, než mluvím?
- Uvědomuji si, že mé slovo má sílu a může i ublížit?
- Slovo nelze vzít zpět. Litoval jsem někdy toho, co jsem řekl? Proč?

Emoce

V příběhu se projevuje mnoho nejrůznějších emocí. Do lidského života emoce dozajista patří. Umění práce s emocemi usnadňuje náš život. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště

- Jaká je moje nejčastější emoce a jak se projevuje? Proč tomu tak je?
- Dokážu ovládnout svoje emoce? Nemusí to být jen hněv.
- Jsem schopen se vcítit do druhého?

Činy

Na závěr indiánského sněmu povstal náčelník Mnoho per, který pronesl krátkou a jasnou řeč. Několika větami potlačil všeobecné vzrušení. Proč? Protože za ním stály jeho činy symbolizované indiánskou čelenkou. Latinské přísloví říká: Slova hýbají, příklady táhnou. Níže jsou tři otázky, ze kterých si jednu vyber a pokračuj v cestě na další stanoviště

- Slovo dělá muže, shoduje se to, co říkám, s tím, co dělám?
- Jsem mluvka, nebo za sebe nechávám mluvit činy?
- Přemyslím nad tím, co dělám?

2.5.3. Skautský slib

V části věnující se skautskému slibu je uveden krátký text k zamyšlení. Na stanovištích stojí rádci a čtou uvedený text. Po přečtení textu nechají chvíli na doznění a pošlou skauta na další stanoviště. Na prvním stanovišti, které se týká skautského slibu, každý dostane vytištěnou kartičku s textem slibu, včetně dobrovolného dodatku.

"Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

V dnešní době se slovo čest užívá jen velmi málo. Jako by jeho smysl zanikl s koncem éry rytířů a gentlemanů. Ale to je velký omyl. Čestných lidí by bylo i dnes

---

³¹ SETON, Ernest Thompson. *Kniha lesní moudrosti*, s. 48-49.

nesmírně třeba. Změnilo se něco jiného: pod vlivem skandálů ve veřejném životě i silné mediální masáže ukazující všechny možné temné stránky života a jeho faleš se vytrácí odvaha k opravdu čistému životu. Čest – to je jakási čistota duše člověka. Jeho štít i vnitřní pevnost. Vyzařování jeho bytosti patrné z jeho pohledu, držení těla, pohybu i tónu hlasu. Ano, dnes vyžaduje větší odvahu se přihlásit k tomu, že člověk chce být čestný a svou čest chce hájit svými myšlenkami, slovy i činy. Protože mu okolí často nebude věřit. Ale je třeba vytrvat. Pro tvé rodiče v tom byli vzorem Vinnetou a Old Shatterhand. Dneska jsou příkladem třeba Aragorn nebo Harry Potter.³²

sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době,

Nejvyšší Pravda a Láska je neviditelná síla, která nám pomáhá chápat, co je správné, rozhodovat se pro to a také to uskutečňovat. A nejčastěji se s ní setkáváme ve svém svědomí.

Sloužit neznámá posluhovat. Již zde by mělo být jasné, že touto službou se nestáváme sluhy, nýbrž spolupracovníky Pravdy a Lásky, protože tato naše služba vychází ze svobodného rozhodování. A že tato spolupráce zajišťuje hodnotu našeho života, ať se jinak děje cokoliv. To, co v téhle službě vykonáme, se nemůže ztratit. A pak je tu ještě ono „věrně v každé době“. To je důležité obzvláště dnes, protože tím říkám, že jsem skautem nejen v oddíle, ale i doma, ve škole, mezi kamarády, v hudebce nebo ve sportovním oddílu. Zkrátka všdycky a všude.³³

plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,

Dnešní mladý člověk vnímá slovo povinnost jako něco negativního, vnuceného, omezujícího jejich svobodu. V původním smyslu skautského slibu je povinnost ve významu služby, a to služby čestné, jakou například rytíř dobrovolně a věrně poskytuje svému králi či královně. Není to nic ponižujícího, naopak je to čestný úkol. Povinnost je svobodně přijatá služba ve prospěch ostatních a někdy i sebe samého. Povinnost je příležitost tvořivě naplňovat službu Pravdě a Lásce.

Skautský zákon je náš pomocník na cestě, je naším vnitřním kompasem, který nám ukazuje správnou cestu. Poctivě plnění vlastních povinností ukazuje druhým, že je na nás spolehnouti.³⁴

duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.“

Vstupem do oddílu jsem se stal součástí velmi významného hnutí, které usiluje o změnu společnosti k lepšímu. Je důležité si s vděčností uvědomovat, čeho jsem součástí. Jako skaut vím, že můžu přispět k lidštějšímu, přátelskému a spravedlivému světu. Opravdovost našeho skautingu prověřuje schopnost sloužit druhým.

Duše a tělo znamená všechno, čím jsem a co mám. Mám rozum a ruce, kterými mohu pomoci druhým. Nestačí zůstat u touhy pomoci, je také třeba vůle. Co to znamená být připraven?

---

³² Srov. ZAJÍC, Jiří. *Příběhy ke skautskému slibu a zákonu*, s. 12. Text je přímou citací, pouze s jednou úpravou.

³³ Srov. *ibid.*, s. 22. Jedná se o parafrázovaný výtah z textu s přímými citacemi.

³⁴ Srov. *ibid.*, s. 30-32. Jedná se o parafrázovaný výtah textu s přímými citacemi.

Ano, já druhým pomáhat chci, není mně vůbec lhostejné, co se děje kolem mě. Záleží mi na tom, jakou zemí je má vlast a jakou má budoucnost. Pak je tu schopnost si opravdu všimnout potřeb, kterými nás lidé i naše vlast oslovují. Znamenát o být v dobrém slova smyslu „on-line“ se svým okolím. To jde velmi obtížně, když člověk neustále čučí do svého chytrého „miláčka“. A konečně je třeba, abychom nebyli nemehlovití tvo- rové, kteří sice mají spoustu dobré vůle, ale jinak nač sáhnou, to pokazí.

I když slovo „bližní“ je vzato ze slovníku, který se dneska skoro nepoužívá, celkem dobře chápeme, kdo se tím myslí. V dnešním globalizovaném světě si už mnohem lépe uvědomujeme, že se všemi ostatními bytostmi tvoříme jeden celek. Slovo „bytost“ jsem použil záměrně, protože nejde jen o lidi, nýbrž o všechny nositele života, s nimiž se musíme mnohdy teprve naučit zacházet. Co se týče „vlasti“, pak je důležité si uvědomit, že ona má svou prostorovou i časovou dimenzi. Začíná v naší rodině a v současnosti a postupně se rozrůstá, jak do stále větších kruhů prostorových (podle toho, jak se nám rozšiřuje obzor i srdce), tak i do minulosti a budoucnosti. Vlast s námi tvoří ti, kteří nás předešli a na něž můžeme být hrdí, i ti, kteří přijdou po nás, vůči kterým jsme zodpovědní a o nichž bychom si přáli, aby jednou byli hrdí na nás. Správně porozumět vlastenectví je velký úkol dneška. Žít své vlastenectví pozitivně, ne proti někomu.³⁵

Obnova slibu

Na místě, kde se obnovuje slib, stojí bratr vůdce ve skautském kroji u hořícího ohně (pokud je to možné). Vedle ohně visí státní vlajka. Na podstavci jsou položeny Základy junáctví a na složeném šátku leží slibový odznak. Vůdce dbá na vážnost a důstojnost okamžiku. V případě, že skautovi vypadne slovo ze slibu, tak mu napoví. Je vhodné, když je toto stanoviště nedaleko tábora. Moment obnovy slibu má být „jeden na jednoho“, a proto je stanoviště obnova slibu kousek od místa, kde probíhá obnova. Na stanovišti je text slibu s pokynem: *Zopakuj si text slibu a vyčkej do příchodu bratra vůdce.*

2.5.1. Dílčí hodnocení večerního programu

Tato cesta je cenná v tom, že systematicky pracuje s obnovou skautského slibu a odkazuje se přímo na konkrétní slibový rituál. Pokud je v oddíle vlastní slibový rituál, je vhodné aktivitu upravit a zařadit prvky z oddílového slibového rituálu. To také napomůže zvýšení účinnosti programu. Též může být použita jako předslibová příprava. Na cestě mají skauti prostor přemýšlet a reflektovat svoji skautskou stezku.

K naplnění cíle tematického dne napomáhá prohloubením chápání skautského slibu, že slib není jen „básnička“, kterou jsem musel odříkat před vůdcem, abych dostal slibový odznak a hnědý skautský šátek, ale že slib má svůj hluboký obsah, který díky našemu růstu můžeme chápat lépe, hlouběji a v souvislostech.

Tento program má tři velká rizika. Prvním rizikem je, že otevře nějaké trauma nebo spustí emoce, kterým děti nebudou rozumět. Před zařazením programu je třeba si

---

³⁵ Srov. ZAJÍC, Jiří. *Příběhy ke skautskému slibu a zákonu*, s. 40-42. Jedná se o parafrázovaný výtah textu s přímými citacemi.

položit otázky: Jsme připraveni, že někdo přijde z této cesty v psychické nepohodě? Co budeme v takovém případě dělat? Kdo to bude řešit? Pokud si pravdivě neodpovíme na tyto otázky, je vhodné přemýšlet nad tím, jestli vůbec tuto aktivitu zařadit. Dalším rizikem je přílišná náročnost textů. Tomuto riziku se dá předejít dobrou přípravou a úpravou textů a úkolů. Poslední riziko, které vidíme, je délka intervalů, kde hrozí, že se budou tvořit fronty u jednotlivých zastavení.

2.6. Doprovodné aktivity

2.6.1. Budíček & rozcvička

Už probuzení se může nést v japonském duchu. Jako píseň k budíčku bych zvolil nějakou vhodnou japonskou skladbu. Rozcvička se může nést v japonském duchu. Důležitá věc je, aby předcvičující měl kimono, to podtrhne atmosféru. Při rozcvičce může hrát hudba a je vhodné ji zpestřit nějakými cviky z bojových umění.

2.6.2. Motto

Celý den je vhodné zarámovat myšlenkou na den, zde níže uvádíme některé vhodné citáty.³⁶ S citátem dne lze pracovat nejrůznějšími způsoby. Pokud je v oddíle zvykem pracovat s citátem dne, je možné (a vhodné) to ponechat v obvyklé struktuře.

Další možnost je rozdat každé družině jeden citát a každá družina si na večer připraví scénku, která popisuje dané motto. Seznam citátů může a nemusí být veřejný. V případě neveřejného seznamu je možné hádat, co tím představením chtěla daná družina říci.

- *„Každý řetěz je silný jen tak, jak je silný jeho nejslabší článek.“* – Arthur Conan Doyle
- *„Není žádné přátelství, když jeden nechce slyšet pravdu a druhý je připraven lhát.“* – Marcus Tullius Cicero
- *„Jediný způsob, jak mít přítele, je být přítelem.“* – Ralph Waldo Emerson
- *„Pravé přátelství je rostlinka, která roste pomalu, musí podstoupit a vydržet mnohé rány a nepřízně osudu, než si zaslouží své jméno.“* – George Washington
- *„Přítel je ten, kdo o vás ví všechno a má vás pořád stejně rád.“* – Elbert Hubbard
- *„Přítel je člověk, který zná melodii tvého srdce, který ti ji předzpívá, když ji zapomeneš.“* – Albert Einstein

2.6.3. Jídelníček

Další doprovodnou aktivitou může být změna jídelníčku. Je možné udělat snídani i večeri v japonském stylu. Ohledně oběda nemusí být přímo japonský, ale atmosféru by určitě podtrhlo jídlo v asijském a hůlky. Připravit jídlo v asijském stylu není těžké, stačí kuře na kostky, zelenina a rýže nebo nudle, zkrátka tak, aby se to dalo jíst hůlkami. V táborové kuchyni je také reálné udělat tofu. U exotických receptů je důležité dát si pozor na případné potravinové alergie. Dopředu je dobré vysvětlit, že není faux pas vzít

---

³⁶ Všechny uvedené citáty jsou z webu citaty.net (cit. 12. 10. 2021)

si maso, kousek ukousnout a pak ho opět vrátit. U asijských receptů pozor, aby pokrm nebyl pálivý.

Ke svačině je možné udělat puding, s tím, že se mají navzájem krmit. U starších je možné aktivitu ztížit tím, že lžičky budou připevněny k dřevěným hůlkám a budou se krmit v družině navzájem kolem jednoho stolu.

2.6.4. Workshopy

Do táborového programu je možné zařadit workshopy zaměřené na japonskou kulturu, nemusí být nutně jenom v tematickém dni. Vhodné aktivity jsou tvorba haiku, origami a popřípadě ikebana. Pro zajištění těchto programů je nutná dobrá předchozí příprava. To platí obzvláště o ikebaně. Výsledky z workshopů se dá vyzdobit tábor a haiku je možné vyvěsit na nástěnku nebo přednášet u večerního hodnocení.

2.6.5. Hodnocení doprovodných aktivit

Doprovodné programy mají za cíl podtrhnout atmosféru celého dne a mohou navodit výjimečnou atmosféru. Je důležité dát si pozor na Paretův princip (20 % úsilí generuje 80 % úspěchu), aby se vedoucí příliš nevyčerpali na doprovodných aktivitách, a tím neodsunuli do pozadí hlavní program. Velmi dobré umocnění programu může být práce s mottem. Je ovšem důležité ji dobře promyslet a nastavit, aby příprava scénky nevzala příliš mnoho času.

2.7. Celkové hodnocení programu

Dílčí hodnocení jsme provedli po každém bloku a nyní se zaměříme na program jako celek. Přínos programu spočívá v myšlenkové linii (rozvoj přátelství a budování respektu k odlišnostem), která se vine celým dnem a neviditelně propojuje zdánlivě nesouvisející programy.

Dané hry mohou být etapy do CTH, což ještě umocní cíl daného programu, který je virtuálně obsažen ve všech částech dne a plní se „mimočodem“, což zvyšuje účinnost programu. Ke splnění cíle může velmi dobře přispět vhodné využití doprovodných aktivit.

Při tomto programu je nezbytné dopředu sledovat dynamiku v družinách a správně odhadnout, kdy tento program zařadit. Mohlo by se totiž stát, že celý den nepomůže rozvoji přátelství, ale naopak prohloubí zákopy. Pro snížení tohoto rizika je nutné sledovat náladu v táboře a dynamiku družin.

Pro lepší a účinnější hodnocení programu uvádíme otázky pro reflexi organizátorů, poté otázky pro reflexi účastníků.

2.7.1. Reflexe organizátorů

- Vyskytly se nějaké vyhrocené situace?
- Podařilo se eliminovat nepatřičné chování v rámci družiny?
- Jak probíhala příprava? Bylo to vše v klidu nebo na poslední chvíli?
- Jak probíhal lov na mamuta?
- Dokázali jsem přizpůsobit družinový závod aktuální situaci?
- Jak probíhala beseda?

- Jak proběhlo večerní zhodnocení a scénky?
- Podařilo se zařadit nějaký workshop?
- Jaký dopad měl program na družiny?
- Stmelily se nebo se rozhádaly ještě více?
- Jaký dopad měl program na atmosféru tábora?

2.7.2. Reflexe účastníků

- Jaký byl budíček?
- Co si odnáším z pointy lovu na mamuta? Koho napadlo, že se musíte spojit?
- Jak jste zvládali spolupráci během družinového závodu? Co bylo nejtěžší?
- Co tě nejvíc zaujalo na besedě o Japonsku?
- Co mně dnes šlo a co mně naopak nešlo?
- Co bylo pro mě nejtěžší?
- Jak se mi jedlo hůlkami?
- Rádci, jak vám bylo, když vás družina nesla a vy jste museli mlčet a nesměli jste pomoci?
- Zachoval jsem se někdy nefér? (není nutné tlačit na veřejnou odpověď)
- Co si odnáším z dnešního dne?

Závěr

Cílem této práce bylo zamyslet se nad problematikou šikany a možnostmi její prevence. Jestli se podařilo dosáhnout cíle, je obtížně měřitelné, protože daná aktivita nebyla vyzkoušena v praxi. Je jisté, že jeden tematický den nevyřeší problém, kterým šikana nesporně je. Přínos této práce je v nabídce programu, který se „mimoходом“ zabývá prevencí šikany nenápadným způsobem. Přínosem pro všechny oddíly může být večerní putování s obnovou skautského slibu, které je možné upravit na předslibovou přípravu. Velmi pozitivně hodnotím Metodický pokyn MŠMT, je velmi dobře a srozumitelně napsaný. Při výskytu šikany v oddíle bych ho doporučil jako studijní materiál.

Téma šikany je pro mě velmi důležité a citlivé, protože na konci deváté třídy (rok 2002) jsem byl dva měsíce obětí. Bylo to v hodinách třídní učitelky a řešení by bylo jednoduché. Stačilo by změnit zasedací pořádek. O několik let později mě zasáhlo zjištění, že ve škole to věděli, ale nic nedělali. Učitel, který mně to prozradil, mi k tomu řekl: „*Franto, ty jsi tam vyčníval.*“³⁷

Je důležité všimnout si dětí, které mají nějaký handicap nebo odlišnost, to obvykle bývá kořenem šikany. Je na místě klást si otázku, jak s takovými dětmi jednat a jak vytvářet bezpečné prostředí, které bude schopné přijímat odlišnosti.

Věřím, že toto dílko napomůže k prohlubování bratrství v oddílech a vytváření bezpečného prostředí.

---

³⁷ Byl jsem brýlatý, vysoký, katolík s dobrým prospěchem.

Použité zdroje

Prameny

JUNÁK – ČESKÝ SKAUT. *Disciplinární řád*. Dostupné on-line: <<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/rady/disciplinari-rad/2021-03/disciplinari-rad>> (cit. 4. 11. 2021)

JUNÁK – ČESKÝ SKAUT. *Obsah OČK táboření a bezpečnost*. Dostupné on-line: <<https://krizovatka.skaut.cz/files/ob6b66bd-ea31-4255-926f-29b6f691e977>> (Cit. 7. 11. 2021).

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních*. Dostupné on-line <<https://www.msmt.cz/file/38988/>> (cit. 24. 10. 2121).

Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. JELÍNEK, Jiří a kol. Praha: Leges, [2009]-. ISBN 978-80-1502-395-7 Glosátor. 1358 s.

Literatura

BAROCH, Pavel. *Facky byly jen začátek. Zpráva o armádní šikaně v ČSSR*. In. Aktuálně.cz. Dostupné on-line: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/facky-byly-jen-zacatek-zprava-o-armadni-sikane-v-cssr/r~i:article:735109/>> (cit. 12. 10. 2021).

Citáty o přátelství. Dostupné on-line <<https://citaty.net/citaty-o-pratelstvi/>> (cit. 12. 10. 2021)

ČERNÝ, Michal. Jak bojujeme proti šikaně. Dostupné on-line: sikana.org (Tento článek je v sekci Modrá stuha/ZŠ Praha – Klánovice – web neumožňuje vložit přímý odkaz na článek)

FANDERLIK, Velen. *Listy Jurovi*. Blok 1991. ISBN 80-7029-036-06.

FOGLAR, Jaroslav. *Boj o první místo*. 6. vyd., (v Bloku 2., upr. vyd.). Brno: Blok, 1970. 101, [3] s., [10] s. příl.

MAJER, Matúš. *Steve Jobs dětem technologie zakazoval, Bill Gates jim dal první mobil ve čtrnácti*. Dostupné on-line: <<https://refresher.cz/60559-Steve-Jobs-detem-technologie-zakazoval-Bill-Gates-jim-dal-prvni-mobil-ve-ctrnacti>> (cit. 24. 10. 2021)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *MŠMT podpořilo projekt k odhalování šikany ve školách*. Dostupné on-line: <<https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-podporilo-projekt-k-odhalovani-sikany-ve-skolach>> (cit. 1. 11. 2021)

NHL.COM/CS. *Obětí sexuálního napadení v Chicagu byl Beach*. Dostupné on-line: <<https://www.nhl.com/cs/news/obeti-sexualniho-napadeni-byl-kyle-beach/c-327319490>> (cit. 1. 11. 2021).

PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Pět stupňů šikany*. Dostupné on-line

<<https://web.archive.org/web/20050510045545/http://www.poradenskecentrum.cz/pet-stupnu-sikany.html>> (cit. 24. 10. 2021)

PORADENSKÉ CENTRUM PRO DROGOVÉ A JINÉ ZÁVISLOSTI. *Typy iniciátorů šikanování*. Dostupné on-line

<<https://web.archive.org/web/20060411190729/http://www.poradenskecentrum.cz/iniciator-sikanovani.html>> (cit. 12. 10. 2021)

PRAHA – KLÁNOVICE. *Ředitel ZŠ Michal Černý odchází na MŠMT*. Dostupné on-line: <<https://www.praha-klanovice.cz/mestska-cast/aktuality/reditel-zs-michal-cerny-odchazi-na-msmt-500cs.html>> (cit. 5. 11. 2021)

REDAKCE. *Bažanti a mazáci: Jak vypadala šikana v lidově demokratické armádě?* In. Dotyk. Dostupné on-line: <<https://www.dotyk.cz/magazin/vojna-sikana-20201107.html>> (cit. 12. 11. 2021).

REDAKCE. *Tři stovky českých skautek a skautů odlétají do Japonska na Jamboree*. Dostupné on-line <<https://www.adam.cz/clanek-2015070066-tri-stovky-ceskych-skautek-a-skautu-odletaji-do-japonska-na-jamboree.html>> (cit. 21. 9. 2021)

ROWLINGOVÁ, Joanne K. *Harry Potter a Relikvie smrti*. Přel. MEDEK, Pavel. Praha: Albatros 2008. ISBN 978-80-00-02122-5. s. 13

SETON, Ernest Thompson. *Knihy lesní moudrosti*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1970. 349, [1] s., s. 223-224

STRNAD, Zdeněk. *Pokrytectví technologů ze Silicon Valley: Pro naše děti jsou mobily tabu*. Dostupné on-line: <<https://www.flowee.cz/civilizace/5490-pokrytectvi-technologu-ze-silicon-valley-pro-nase-deti-jsou-mobily-tabu>> (cit. 24. 10. 2021)

SVOJSÍK, Alois. *Ideál muže v Japonsku*. In. SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví: návod pro výchovu čes. skauta na zákl. systému R. Baden-Powella Scouting*. Praha: J. Springer, 1912. 724 s. Knihovna Junáků (českých skautů); čís. 5. s. 93-98.

VALENT, Ivo. *Šikana v lidové armádě byla na denním pořádku. Některé praktiky byly hodně drsné*. In: *Čti doma*. Dostupné on-line: <<https://www.ctidoma.cz/historie/v-lidove-armade-byvala-sikana-siroce-rozsirenym-jevem-54148>> (cit. 12. 11. 2021).

VATICAN NEWS. *Papež předkládá kněžím dopis oběti zneužívání. „Moje duše je rozervaná na kusy.“* Dostupné on-line: <<https://www.vaticannews.va/cs/vatikan/news/2021-10/list-obeti-zneuzivani-moje-duse-je-roztrhana-na-kusy.html>> (cit. 24. 10. 2021).

ZAJÍC, Jiří. *Příběhy ke skautskému slibu a zákonu*. První vydání. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2017. 169 stran. ISBN 978-80-7501-117-6.